Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 250.000 м.

# Голас Беларуса

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць два разы у тыдзень. Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 3.000000 м. Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі. Цана абвестак: перад тэкстам 400.000 мк., сярод тэксту 300.000 м. і на 4 стр. 250.000 м., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 6. Вільня, Нядзеля, 2-га сакавіка 1924 г. Год I.

# 2-га—9-га сакавіка Міжнародны Тыдзень Работніцы.

## Рэвізія трактатау і Беларусы.

Пераход дзяржаўнае ўлады ў Англіі ў рукі работніцкае партыі не здарма выклікаў трывогу сярод францускіх і „саюзьніцкіх“ мілітарыстаў. Сьледам за рашучым паваротам англійскае палітыкі на карысьць Нямеччыны і Саюзу Сацыялістычных Радавых Рэспублік новы ўрад Англіі пачынае атаку на Вэрсальскі трактат.

Колькі дзён таму назад англійскі міністар унутраных спраў, Гэндэрсон, сказаў публічную прамову, у якой рашуча дамагаўся рэвізіі Вэрсальскага трактату адумыснай сусьветнай конфэрэнцыяй, ці Лігай Нацыяў. Міністар адкрыта заявіў, што лічыць міравыя трактаты, на якіх апіраецца сучасная Эўропа, шкоднымі для эканамічнага жыцьця Эўропы, а гэная шкоднасьць зьмяшчаецца — згодна з выясьненьнямі п. Кейнэса ў яго кніжцы аб гаспадарчых выніках трактатаў — у „падзеле адналітых гаспадарчых тэрыторыяў Аўстрыі, Нямеччыны *і Расеі* на рад дробных арганізмаў, узьвялічэньне мытных бар'ераў, сыстэмаў чыгунак, адміністрацыйнае арганізацыі і г. д.“.

Прэм'ер Мак-Дональд у англійскай палаце сказаў, што ўрад адказывае за заявы сваіх сяброў толькі тады, калі робяцца афіцыяльна ад яго імя ў парляманце. Аднак, гэткая заява прэм'ера зусім не паказвае, што ўрад ня годзіцца на дамаганьне перагляду трактатаў. Трэба думаць, што выступленьне Гэндэрсона мае значэньне, як кажуць, „пробнае бомбы“, і, калі не сягоньня, дык заўтра Англія пачне афіцыяльныя крокі ў гэтым кірунку.

Польская прэса вельмі балюча адчула пагрозу, якая ад магчымасьці рэвізіі міравых трактатаў узьнімаецца ў першы чарод для Польскае Рэспублікі. Польшча, як незалежная дзяржава, хоць і створана Нямеччынай, але замацавана іменна гэнымі трактатамі: трактат Вэрсальскі забясьпечывае яе заходнія граніцы і доступ да Балтыцкага мора праз выразаны на нямецкай тэрыторыі „гданскі калідор“, а трактат Рыжскі—усходнія межы. Калі-ж ці то сусьветная канфэрэнцыя, ці Ліга Нацыяў пачне пераглядаць трактаты, дык у першы чарод будуць закрануты іменна межы Польшчы—і то, судзячы паводле кніжкі п. Кейнэса, як з Нямеччынай, так і з ССРР. Так прынамсе аднагалосна заяўляюць польскія часопісі— „Gaz. Warzs.“, „Gaz, Por.“ і іншыя.

Трывога польскае прэсы зусім абаснаваная. І калі толькі на парадак дня ў міжнародных адносінах стане справа „адналітых тэрыторыяў“ б. Расеі, дык нельга будзе абыйсьці моўчкі—паміж іншым — і справы Беларусі, якая цяпер уваходзе, як самастойная рэспубліка, у склад ССРР. Іменна „адналітая“ тэрыторыя Беларусі, падзеленай паміж Польшчай і Расеяй, нязвычайна церпіць ад гэтага падзелу, бо такім парадкам Польшча адрэзала ёй доступ да Балтыцкага мора. Прыкладам, каб праехаць з Менску ў Лібаву, якая раней служыла натуральным портам для Меншчыны, цяпер прыходзіцца тройчы пераяжджаць праз граніцу: праз польска-радавую, літоўскую і латвійскую. Ад гэтага церпіць у роўнай меры і Латвія, якая жаліцца, што ў лібаўскім порце цяперака няма ніякага руху.— А справа Нёмна і сплаву па ім? Гэта-ж Нёман пачынаецца пад самым Менскам, і цэлая сець нёманскіх прытокаў цяцер аказваецца безкарыснай.

Справа Беларусі можа быць паднята на міжынародным форуме яшчэ і затым, што тэрыторыя Радавае Беларускае Рэспублікі, якая абыймала дагэтуль толькі 6 паветаў Меншчыны, цяпер будзе абыймаць цэлы рад паветаў Віцебскай, Гомельскай і Смаленскай губэрняў. І хаця часова частка далейшых усходніх беларускіх паветаў усё яшчэ астаецца пад загадам Масквы, дык ўсё-ж абшар Радавае Беларусі павялічываецца больш, чым удвая, і прадстаўляе гаспадарчую адзінку настолькі паважную, што з інтарэсамі яе *павінна будзе* лічыцца больш, чым у часох Рыжскага міру, уся саюзная арганізацыя радавых рэспублік.

Дый калі ўжо справа дайшла-бы да гутарак аб трактатах, дык і апрача гаспадарчых матываў істнуюць матывы нацыянальнага характару, якія могуць высунуць на першы плян справу Беларусі, ды таксама Украіны: матывы гэтыя дaець сама Польшча, і аб іх ужо гэтулькі пісалася і ў беларускай і ў польскай прэсе, што паўтараць іх няма ніякае патрэбы.

А пад той час, як у Заходняй Беларусі—пад уладай Польшчы — беларускаму грамадзянству з кожным днём становіцца цяжэй дыхаць, на Усходзе—за гранічнымі капцамі—йдзе кіпучая работа ў кірунку аб'яднаньня ўсіх беларускіх абшараў у адну Сацыялістычную Радавую Рэспубліку Беларусь. У гэтым кірунку энэргічна працуюць ня толькі беларускія камуністы, у якіх, трэба думаць, іграюць ролю, паміж іншым, і *нацыянальныя матывы*, але і Цэнтральны Камітэт Расейскае Камуністычнае Партыі, які, пэўне-ж, кіруецца *агульнымі* заданьнямі і мэтамі радавае палітыкі. Дзеля кіраваньня ўсей партыйнай і радавай работай на абшарах павялічанае Беларусі створана Часовае Беларускае Бюро іменна пры Ц. К. Р. К. П. Адначасна-ж з гэтым у радавых газэтах друкуюцца рэзалюцыі правінцыянальных зьездаў і канфэрэнцыяў на тэрыторыі Радавае Беларусі, у якіх гаворыцца аб патрэбе „зьбіраньня Беларусі“ ня толькі на ўсход, але і на захад ад Менску....

Усе гэтыя праявы вельмі характэрныя і вельмі красамоўныя. Яны ясна паказуюць, якой дальнавіднай зьяўляецца палітыка ССРР у беларускім пытаньні і як рэзка яна розьніцца з гэтага пагляду ад палітыкі Польшчы, каторая ніяк ня можа навучыцца глядзець далей заўтрашняга дня.

---

**Ці споўнілі Вы свой абавязак адносна Цэнтр. Беларускай Школьнай Рады? Ці заплацілі Вы належачую ад Вас грашовую складку за гэты месяц?**

---

## Міжнародны Тыдзень Работніцы.

З інцыятывы Жаноцкага Сэкрэтарыяту III Інтэрнацыяналу ўва ўсім сьвеце адбудзецца „Міжнародны Тыдзень Работніцы“ ад 2-га да 9-га сакавіка ўключна.

„Міжнародны Тыдзень Работніцы“ мае на мэце аб'яднаньне працоўных кабет для агульна-пралетарскай справы і ўцягваньне работніц у рады адналітага фронту працоўнай клясы.

Вайна і рэвалюцыя высунулі справу працоўных кабет. Шмат на кім з кабет цалком ляжыць цяжар утрыманьня сям'і, павялічыўся лік работніц у прамысловасьці, шмат сялянак, страціўшы на вайне мужоў і братоў, прымушаны самі вясьці сваю гаспадарку, ды й інтэлігентная працоўная кабета ўсё часьцей выступае, як утрымацелька свае сям'і. Рэвалюцыя прынясла зраўнаньне жанчын у палітычных правох; гэта дае магчымасьць жанчыне прыймаць чыннае ўчасьце ў грамадзкіх і палітычных справах. Ува ўсіх справах, высоўваемых на парадак дня, у якіх уся маса зарганізаванага працоўнага народу займае тое, ці іншае становішча павінны браць учасьце і жанчыны, асабліва ў сучасны мамэнт—мамэнт грознай небясьпекі для працоўнай клясы.

Уся сацыяльная нядоля, якая ў сучасны мамэнт так страшна душыць народ, усім сваім цяжарам перад усім ускладаецца на працоўную жанчыну. Паўсюднае абядненьне народных масаў, цяжкая барацьба за істнаваньне ў варунках паваеннай адбудовы капіталізму, усьцяж узрастаючай дарагоўлі і абніжэньня заработнай платы, узрастаючы націск капіталістычнай рэакцыі на дасюлешнія заваяваньні клясы працоўных, — больш за ўсё ўціскаюць жаноцкі пралетарыят. Праца жанчын, якая шмат больш чым праца мужчын, вызысківалася перад вайной, цяпер аплачваецца яшчэ горш, але гэты павялічаны вызыск жаноцкай працы ня так становіцца выпуклым на фоне агульнага павялічэньня вызыску.

Усё гэта лёгка заўважыць, калі ўвайсьці ў палажэньне маткі-работніцы і паглядзець, як адбіўся на яе долі крызіс капіталістычнае гаспадаркі.

Жанчына, якая мае дзяцей і вядзе хатнюю гаспадарку, прымушана заўсёды працаваць ня менш, а нават больш, чым мужчына. Яе дзень працы не абмяжованы, а сучасны крызіс капіталістычнай гаспадаркі яшчэ больш пагоршыў палажэньне жанчыны. Цяпер сьмела можна сказаць, што жанчына працуе шмат больш, чым мужчына. Яе даўгі рабочы дзень запоўнены вельмі цяжкаю працаю, якая галоўным чынам ляжыць у тым, каб пракарміць і адзець сям'ю з заработку мужа, або свайго ўласнага, якога не хапае на ўтрыманьне сям'і. Нізкія работніцкія заработкі, якія яшчэ абніжаюцца праз спадак валюты і ўзрост дарагоўлі, прымушаюць жанчыну ўвесь час клапаціцца, як зьвязаць канцы з канцамі і павялічваюць яе фізычную працу. Жанчына шмат часу прымушана страціць на выстойваньне гадзінамі ў розных „хвастах“, у шуканьні, дзе-б можна было танней купіць патрэбныя прадукты. Гэтая праца, зьвязаная з хатняй гаспадаркай, становіцца запраўдным пеклам.

Яшчэ больш цяжкім зьяўляецца палажэньне тых працоўных матак, якія страцілі сваіх мужоў у часе вайны, або мужы якіх загінулі на фабрыках, капальнях, у часе эпідэміяў, у часе бежанства і г. д. Запамогі, якія даюцца ў гэткіх выпадках урадам ці капіталістамі, маюць характар жабраніны. Удава прымушана брацца за першую-лепшую працу, каб хоць бульбай пракарміць дзяцей. Калі ня ўдасца аддаць іх у які-небудзь прытулак, дык яны прымушаны свой дзіцячы век і сілу прадаваць капіталістам, ці йсьці жабраваць, наражаючыся на дэмаралізацыю, фізычнае і маральнае выраджэньне, без асьветы і ўзгадаваньня.

Вось якая цяжкая доля працоўнае жанчыны, вось які страшэнны вызыск жаноцкае працы пры капіталістычнай сыстэме гаспадаркі.

Паўстае пытаньне, чаму-ж ня гледзячы на ўсё гэтае, працоўныя жанчыны так мала бяруць учасьця ў палітычным і прафэсыянальным руху пралетарыяту і наагул у грамадзкім жыцьці? Здавалася-б, што жанчына, зьяўляючыся найбольш вызыскуемай часткай пралетарыяту, павінна-б стаць на чале ў барацьбе з вызыскам, крыўдай і ўціскам. Аднак мы гэтага ня бачым. Якая-ж прычына гэтага зьявішча? Ці можа

жанчыны не адыгрываюць ніякай ролі ў грамадзянстве, апрача таго, што раджаюць дзяцей і вядуць хатнюю гаспадарку? Сучаснае жыцьцё пярэчыць гэтаму. Учасьце жанчыны ў вытворчасьці з ростам разьвіцьця капіталізму становіцца ўсё больш значным. У тэкстыльнай прамысловасьці жанчыны становяць палавіну ўсіх работнікаў, у іншых галінах прамысловасьці, як тытунёвая, спажывецкія і г. д. становяць большую частку. На полі асьветы жанчыны таксама становяць значную частку. Вайна даказала, што жанчына патрапіць выпаўняць тыя самыя грамадзкія чыннасьці, што й мужчына. Дык адкуль-жа гэтая пасыўнасьць жанчын, так малое ўчасьце ў работніцкім руху, у вызваленчай барацьбе працоўнага народу?

Пасыўнасьць і адсутнасьць жанчыны ў работніцкім руху—*гэта спадчына вякавое няволі.* Працоўная кабета зьяўляецца ня толькі нявольніцай капіталу, была яна ад вякоў і нявольніцай мужчыны. Гэтая нявольніцкая мінуўшчына, якая пазбавіла яе прыняць актыўнае ўчасьце ў палітычным жыцьці, якая вызначыла жанчыне месца толькі ў кухні, ці пры калысцы, адбілася на псыхолёгіі жанчыны, ад якой сучасная работніца яшчэ не пазбавілася.

Але час ужо пазбавіцца ад гэтай праклятай спадчыны. Цяпер побач з працоўнай жанчынай стаіць пралятары-мужчына, які павінен змагацца і змагаецца з усялякім відам вызыску і няволі. Перамога пралетарыяту ў барацьбе з капіталам суліць жанчыне парваньне яе кайданаў няволі і як жанчыны як працаўніцы.

Працоўная жанчына — работніца і жонка работніка—павінна ўрэшце парваць з палітычнай пасыўнасьцю і ўзяць самае актыўнае ўчасьце ў палітычным, культурным і прафэсыянальным работніцкім руху. Кабета павінна зрабіцца адным з рашучых чыньнікаў у палітычнай і прафэсыянальнай арганізацыях пралетарыяту, павінна быць прысутнай на кожнай пляцоўцы пралятарскай барацьбы, павінна зрабіцца душою гэтай барацьбы.

Міжнародны Тыдзень Работніцы павінен разбудзіць і заставіць зарганізавацца нашых жанчын работніц, сялянак і працоўных інтэлігентак. **Яз.**

# Жанчына у беларускім адраджэнскім руху.

Толькі з таго мамэнту, як апалі путы прыгону з рук беларускага селяніна, творыцца моцны грунт дзеля сацыяльнага, палітычнага і нацыянальнага вызваленьня беларускага народу. Толькі пасьля „волі“ пачынаюць нарастаць першыя пакаленьні беларусаў—вольных людзей, якім расчыняюцца дзьверы храму навукі ў мястох. І толькі тады беларускі адраджэнскі рух стаецца рухам масавым, калі новыя пакаленьні народных інтэлігентаў — сыноў вёскі пачынаюць выступаць на арэну грамадзкага жыцьця ў сваей Бацькаўшчыне.

Але школа, асьвета і пасьля „вольніцы“ доўгі час зьяўляюцца даступнымі толькі для аднэй паловы нашае вясковае моладзі: для хлапцоў. Да нашых дзён сустракаем па вёсках астачу таго пагляду, што вучыць дзяўчат—справа пустая і безкарысная: „і так выйдуць замуж!“ Вось-жа ня дзіва, што беларускі адраджэнскі рух у першыя часы свайго істнаваньня налічае ў сваіх радох дужа мала дзяўчат і кабет беларускіх.

Праўда, ўжо ў канцы 90-ых гадоў мінулага сталецьця зьяўляюцца ў беларускай літэратуры першыя жаноцкія імёны, да якіх належыць, прыкладам, Марыя Косіч, аўтарка этнаграфічных прац аб беларусах Чарнігаўшчыны і апавяданьняў, ды перакладчыца баек Крылова. Але гэта йшчэ адзінкі,—прадстаўніцы старэйшых інтэлігэнтных пакаленьняў, сярод якіх ніколі не зміраў нейкі асаблівы „сэнтымэнт“ да беларушчыны (напрыклад, вядомая дзеячка польскага паўстаньня, Эмілія Плятер, вельмі любіла пяяць беларускія песьні і гутарыць „па-просту“, а Адам Міцкевіч пяяў з любай яму дзяўчынай, Марыляй Вярашчакоўнай, вядомую народную песьню „Ой да цераз мой двор ляцела цяцера“). Толькі той магутны рэвалюцыйны рух, які насьпяваў у Расейскай дзяржаве напярэдадні японскае вайны, будзіць першы раз і беларускую вясковую жанчыну і выдае такіх дзеяльных работніц на грамадзкай ніве, як Аляізія Пашкевічанка (па мужу Кейрысовая), вядомая сярод беларускага грамадзянства і ў літэратуры пад імем „Цёткі“.

„Цётка“ захопліваецца беларускім рухам, які сьпярша гуртаваўся ў Беларускай Рэвалюцыйнай Грамадзе, ужо ў самым пачатку істнаваньня гэтае арганізацыі (прыблізна ў 1904 годзе). Маладая, яшчэ поўная сіл і энэргіі дзяўчына аддаецца справе вызваленьня і адраджэньня свайго народу ўсей сваей душой і целам. Апрача беларускае справы для яе нічто ня істнуе. У 1905 годзе яна зьяўляецца самым жывым і дзеяльным сябрам віленскае арганізацыі „Грамады“. Яна—адзін парыў да працы, да барацьбы. І пад той час, як трэба з небясьпекай для асабістае волі, а мо' і для свайго жыцьця выступаць на вуліцу пад работніцкімі чырвонымі штандарамі, „Цётка“ йдзе першая, ні на часіну не задумываючыся і не вагаючыся. Работніцкая Вільня і Нова-Вялейскія фабрыкі ў рэвалюцыйныя гады добра ведалі „Цётку“, якую чулі на мітынгах, бачылі ў сваіх радох пад градам куляў, ды ведалі напамяць яе рэвалюцыйныя вершы, клікаўшыя на барацьбу.

Можна сьмела сказаць, што з імем „Цёткі“ зьвязаны наагул зачаткі беларускага жаноцкага руху. Хаця ў 1905 годзе ёсьць ужо цэлы рад „грамадзянак“ як на вёсках, так і ў кіраўнічых партыйных арганізацыях (прыкладам у Менску Казімера Яноўская і др.), аднак, толькі „Цётка“ распачынае працу *спэцыяльна сярод жаноцкае моладзі.* Першы жаноцкі гурток у Вільні—гэта яе работа (1905—6 г. г.). Але мо' йшчэ больш, чым асабістай агітацыяй і жывым словам, „Цётка“ будзіць беларускую жанчыну сваімі паэтыцкімі творамі, якія сваей шчырасьцяй і глыбінёй пачуцьця хапаюць проста за сэрца. Сколькі пачуцьця і спогаду цяжкой долі вясковай гаротніцы ў яе вершыку „Вясковым кабетам“, якіх наша паэтка называе „кветкамі прызавятымі“, „птушкамі бязскрыдлатымі“, „лілейкамі бяз мовы“!....

Цётчын пасеў не астаецца бязплодным. У рэдакцыю „Нашае Долі“, а пасьля „Нашае Нівы“ зварачаюцца даволі часта карэспандэнткі і паэткі беларускія (З. К., „Ластаўка“, Марыя Коллонтай і інш.), ды вырастаюць праўдзівыя таленты, як прыкладам талент нашае заслужонае паэткі Канстанцыі Буйло. Але пэрыяд чорнае рэакцыі, якая запанавала пасьля выбуху рэвалюцыі 1905 году, вельмі абмяжовывае беларускую працу наагул, а тым больш працу жаноцкую: ўсё хаваецца ў „падпольле“. І хто нядуж працаваць у канспірацыйных палітычных арганізацыях, той знаходзіць выхад толькі на грунце літэратуры і мастацтва.

На асаблівую ўвагу заслугуе праца грам. Тарэсы Гордзялкоўскай, родам з Магілёўшчыны. Паходзячы з багатае абшарніцкае сям'і, гэтая старая ўжо кабета, шчыра спагадаючы адраджэньню беларускага народу, бярэцца за пяро і перакладае і выдае сваім коштам брашуры і апавяданьні з глыбейшай гуманітарнай думкай, падпісываючыся ініцыялами Т. Г.

У 1910 годзе ў Вільні — стараньнем незабытае памяці Аляксандра Бурбіса—творыцца першая болей-меней сталая беларуская драматычная дружына. Тэатр ня можа істнаваць без жанчыны. І жанчыны знаходзяцца. І тут ізноў мы зьбіраем плады працы „Цёткі“. Сярод жаноцкае моладзі выяўляецца цэлы рад здольных акторскіх сіл для тэатру, а йшчэ больш сьпявачак, якія прыймаюць учасьце ў беларускім хоры. З Вільні тэатр і хор перакідаюцца на правінцыю і ў другія беларускія месты,—і ўсюды ўжо ёсьць гатовыя кадры маладых артыстак.

Зусім натуральна, што з узростам імкненьня дзяўчат да вышэйшае навукі і наплывам студэнтак у увівэрсытэцкія цэнтры, беларускі рух здабывае сабе актыўных працаўніц і сярод студэнцкае моладзі. Пецярбург, Дорпат, Варшава твораць беларускія гурткі, у каторых бачым даволі многа дзяўчат, якім пазьней суджана стацца добрымі грамадзкімі работніцамі на роднай ніве.

Вайна і эвакуацыя расейцамі Вільні ў 1915 годзе распачынаюць новую эру ў працы нашае жанчыны на адраджэнскай ніве. У Заходняй Беларусі пад уладай немцаў адкрываецца шырокае поле дзеля жаноцкае працы: гэта — беларуская народная школа і помач пацярпеўшым ад вайны. Першы крок у гэтым кірунку робіць Вільня:тут яшчэ перад выхадам расейцаў было закладзена Беларускае Таварыства дапамогі ахвярам вайны, у якім працуе цэлая група жанчын. А ў восені 1915 году ў тэй-жа Вільні і ў значнай меры пры ўчасьці тэй-жа Цёткі закладаюцца першыя беларускія народныя школы і вучыцельскія падгатаваўчыя курсы. „Цётка“ выяўляе бязпрыкладную энэргію: у сьцюжу і мароз яна бегае па акраінам места ад хаты да хаты, стукаючыся да дзьвярэй бедноты—пераважна выхадзэнцаў з беларускае вёскі, і запісывае дзяцей у беларускія школы. Яна выкладае і на вучыцельскіх курсах, ды йшчэ мае час зьбіраць па людзёх то вопратку, то боцікі для бедных вучняў. А сярод слухачоў курсаў бачым ізноў значны лік дзяўчат, якія і становяцца, за вучыцелек у новаадкрываных школах у Вільні і па вёсках. Быць беларускай вучыцелькай у тыя часы, калі *за 20 марак у месяц* трэба было кожын дзень бегаць з Салтанішак на Антокаль ці пад Вострую Браму, або галадаць у абрабаванай рэквізыцыямі і проста грабежствам вёсцы—гэта быў бязумоўна гэраізм, тым больш, што ня толькі матарыяльная нястача, але і варожыя адносіны з боку ксяндзоў-палякоў і ўсяго польскага грамадзянства вымагалі ад беларускае вуцыцелькі вялікае духовае моцы. Але нішто не магло спыніць нашых маладых працаўніц: яны станавіліся да працы, хаця ў іншых з іх ужо стаяла за плячыма сьмерць. Імя Тэцькі Станішэўскай, вучыцелькі беларускае школы ў Горадні, якая на сваім становішчы памерла ад сухотаў, заўсёды будзе цесна зьвязана з гісторыяй нарадзін беларускае школы ў Заходняй Беларусі. І калі немцаў замянілі палякі, калі настала найчарнейшая часіна для нашае школы наагул, калі сяляне не маглі ўжо нават пракарміць сваей вучыцелькі, мы ведаем прыпадкі сьмерці беларускіх вучыцелек на становішчы — ад голаду (Вольга Якуцянка ў Горадзеншчыне).

Выдатную ролю ў асьветнай працы іграюць беларускія вучыцелькі ў Радавай Беларусі, дзе ім, аднак, ужо ня прыходзіцца ні галадаць, ні баяцца „налёту“ жандароў...

Захоплівае беларускую жанчыну і палітычнае жыцьцё, якое магутнай хваляй пацякло пасьля расейскае рэвалюцыі 1917 году. У Менску, цэнтры дзяржаўнага будаўніцтва Беларусі, сярод сябраў Рады Рэспублікі і партыйных дзеячоў сустракаем рад жаноцкіх імёньняў (прыкл. Палута Бадунова). Сустракаем іх і ў Заходняй Беларусі на палітычных працэсах: так, імёны Веры Маслоўскай і Аўгені Матэйчук зьвязаны з беларускім працэсам 45 беларусаў, якіх вінавацілі ў падгатоўцы аружнага паўстаньня проці Польшчы. І імёны гэтыя—не адзінокія.

Мы ня будзем тут падробна затрымлівацца над цэлым радам жанчын, якія працавалі і працуюць у розных галінах беларускае культурнае і палітычнае дзейнасьці. Нашай мэтай было толькі адзначыць факт, што *беларуская жанчына станула поплеч з мужчынамі ў адраджэнскім руху,* што ў радох барацьбітаў за сацыяльнае, палітычнае і нацыянальнае вызваленьне беларусаў ёсьць і простыя сялянскія дзяўчаты, і народныя вучыцелькі, і інтэлігенткі з вышэйшай адукацыяй. І хоць сваей лічэбнасьцяй яны йшчэ не зраўняліся з мужчынамі, затое па захопленьню ідэяй, па шчырасьці, самаахвярнасьці і вернасьці справе ня раз перавышалі таварышаў—мужчын.

Цяпер на нашых вачах дасьпявае новая чарада працаўніц на беларускай ніве: гэта — вучаніцы беларускіх гімназіяў як у Заходняй Беларусі, так і ў Латвіі і на Ўсходзе. Многа ўжо скончыла сярэднюю школу, іншыя пайшлі вучыцца ў унівэрсытэтах (у Чэхаславакіі, бо ў Польшчы дарога ім зачынена!). Бачым жанчын і сярод вучыцелек і ўзгадавальніц гэтых будучых нашых інтэлігентак.

Мы глыбока перакананы, што ў меру таго, як расьце беларуская сьвядомасьць у народных масах, жанчына будзе займаць усё больш і больш відочнае месца ў беларускім грамадзкім жыцьці. Зачаткі беларускіх спэцыяльна жаноцкіх арганізацыяў, якія бачым у Вільні, йшчэ, праўда, дужа слабыя, бо жыцьцё вымагае, каб жанчына йшла поплеч з мужчынай у творчай культурнай і грамадзкай працы. Але на гэты бок нашае справы—на буджэньне жанчыны беларускае — трэба ўжо і сягоньня зварачаць асаблівую ўвагу. Грунт у нас ужо ёсьць, ужо падгатаваны. Найлепшы доказ гэтага дае Ўсходняя Беларусь. А далейшая праца грамадзянства на гэтым грунце можа значна прысьпешыць той мамэнт, калі беларуская жанчына дагоніць мужчыну ня толькі сваей *якасьцей,* але і сваей *сколькасьцяй.*

**Ант. Навіна.**

# Міжнародны жаноцкі рух.

Міжнародны жаноцкі рух мае розныя напрамкі, пачынаючы ад буржуазнага да рэвалюцыйна-пралетарскага. Выразьнікам буржуазнага жаноцкага руху зьяўляецца Міжнародная Жаноцкая Ліга Міру і Свабоды. Першая канфэрэнцыя гэтай Лігі адбылася ў Вэне ўлетку 1921 году, пасьля ў Жэнэве ў кастрычніку 1921 г. Заданьнем Лігі зьяўляецца прапаганда міру сярод жанчын. Рух гэты ня мае і ня можа мець нічога супольнага з работніцкім рухам, дзеля таго што кіраўнічай ідэяй яго не зьяўляецца ідэя барацьбы за вызваленьне працоўных масаў. На чале гэтага руху ў-ва ўсіх краёх стаяць бадай выключна арыстакраткі, якім апрыкрыла звычайнае іх жыцьцё і якія ў гэтым руху шукаюць разрыўкі, тут велікасьвецкія дамы выступаюць у новай ролі, як „грамадзкія дзеячкі“.

Мала чым розьніцца ад гэтага тыпу працы сярод жанчын і ўгадова-сацыялістычны жаноцкі рух, які па сутнасьці абмяжоўваецца скліканьнем час ад часу жаноцкіх канфэрэнцыяў і тварэньнем розных камітэтаў. У лютым 1921 г. зарганізаваны ў Вэне жаноцкі сэкрэтарыят пры так зв. $2\frac{1}{2}$ Інтэрнацыянале. У 1923 г. у часе Гамбурскага Кангрэсу 2 і $2\frac{1}{2}$ Інтэрнацыяналаў адбылася жаноцкая міжнародная сацыял-дэмакратычная канфэрэнцыя. На канфэрэнцыі пастаноўлена зарганізаваць пры Бюро II Інтэрнацыяналу камітэт для вядзеньня агітацыі сярод жанчын. Камітэт гэты мае працаваць у цесным кантакце з Бюро II Інтэрнацыяналу, з Міжнародным Саюзам жанчын і Міжнародным Саюзам жаноцкіх каапэратываў.

Працу сярод жанчын на прафэсыянальным грунце вядзе як угадовы Амстэрдамскі, таксама і Чырвоны Прафэсыянальны Інтэрнацыяналы. Амстэрдамскі Інтэрнацыянал вядзе сваю дзейнасьць сярод жанчын з 1919 г. На міжнароднай Канфэрэнцыі працы ў Вашынгтоне зпрацаваны праграмныя дамаганьні аб ахароне працы кабет, дзяцей і ахароны мацярынства. Да гэтага часу толькі ў некаторых дзяржавах урады выпаўнілі гэтыя дамаганьні. У 1921 г. адбылася другая жаноцкая канфэрэнцыя праф. саюзаў у Жэнэве пад лёзунгам: Ахарона сельска-гаспадарчых работніц і барацьба з безрабоцьцем. На гэтай канфэрэнцыі ўтвораны Міжнародны Саюз Работніц. Ні воднае дамаганьне гэтай канфэрэнцыі ня зьдзейсьнена праз Міжнароднае Бюро Працы. Чырвоны прафэсыян. Інтэрнацыянал ня мае спэцыяльнае арганізацыі для работніц. Да кіраўніцтва прафэсыянальным рухам сярод жанчын ёсьць толькі спэцыяльная прадстаўніца, якая працуе ў цесным кантакце з Бюро Праф. Інтэрнацыяналу.

На II Кангрэсе III Інтэрнацыяналу ў 1920 годзе ўхвалена рэзалюцыя, у якой Кангрэс прапануе ўсім камуністычным партыям арганізаваць Жаноцкія Аддзелы. Адначасна з II кангрэсам у ліпні 1920 г. адбылася ў Маскве першая Міжнародная Канфэрэнцыя Камуністак. На гэтай канфэрэнцыі пастаноўлена ўтварыць міжнародны Жаноцкі Сэкрэтарыят пры Выканаўчым Камітэце III Інтэрн., заданьнем якога было-б аб'яднаньне жаноцкага руху і кіраўніцтва жаноцкаю працаю ўва ўсіх краёх сьвету. Гэткі Сэкратарыят зарганізаваўся ў лістападзе 1920 г. у Маскве. У 1921 г. адначасна з III Кангр. Інтэрн. адбылася ў чэрвені II Міжнароднан Канфэр. Камуністак, якая выдзеліла Жаноцкі Сэкрэтарыят з 6 сяброўак. Сядзібаю Сэкрэтарыяту да IV кангрэсу была Масква. Пры Сэкрэтарыяце ўтвораны Ўсходні Аддзел, які кіруе працай жанчыны на Усходзе, а ў Нямеччыне Заходні Аддзел. Генаральны Сэкрэтар. Міжн. Жаноц. Сэкрэт. зьяўляецца адначасна і сябрам Выкан. Каміт. III Інтэрнацыяналу. У лютым 1922 г. Цантр. М.Ж.С. перанесены на Захад; у Маскве застаўся толькі Усходні Аддзел. У 1922 г. у Нямеччыне адбыліся дзьве канфэрэнцыі, адна—ў студзені, другая—ў кастрычніку.

Міжнародны Жаноцкі Сэкрэтарыят у працягу апошняга году правёў гэткія кампаніі ў міжнародным маштабе на Захадзе: у сьнежні 1922 г. міжнародную кампанію проціў уздаражаньня прадметаў першай патрэбы; у лютым 1923 г. міжнародную акцыю проціў небясьпекі новай сусьветнай вайны і акупацыі Руры; 12-га лютага 1923 г. кампанію проціў права аб штучных абортах; 4 — 12 сакавіка жаноцкі тыдзень ува ўсіх краёх; 18-га сакавіка дэманстрацыю проціў белага тэрору і фашызму: ад 15—22 красавіка міжнародны школьны тыдзень.

Усходні Аддзел М.Ж.С. зрабіў у працягу году гэткую працу: падгатаваўчая праца да правядзеньня

жаноцкага дня (8-га сакавіка) ўва ўсіх усходніх Радавых Рэспубліках, у Турцыі, на Далёкім Усходзе, Карэі, Кітаі, Японіі; акцыя проціў белага тэрору сярод кітайскай жаноцкай моладзі; першамайская кампанія на Далёкім Усходзе.

## Учасьце сялянак у радавым урадзе.

У 1921 г. выбрана да радаў у 14 губэрнях 300 сялянак, у 1923 г. у 20 губэр. — 7.221 сялянка. Як відаць, лік выбраных сялянак шмат павялічыўся. У 1922 г. у Варонежскай губ. галасавала 53.000 сялянак. На сабраньнях дэлегатак да асоба важных спраў выбрана ў 47 губ. 22.734 жанчыны; дакладная лічба сялянак няведама, але прыпушчальна—ня менш 35—70 %. З гэтага відаць, як шпарка расьце сацыяльная сьвядомасьць сялянак у Радавых Рэспубліках. Гэта пярэчыць цьверджаньням буржуазіі, што жанчынам непатрэбны палітычныя правы, бо яны ня ўмеюць з іх карыстацца.

# Палітычныя падзеі.

### ПОЛЬШЧА.

У Варшаве пачалося масавае тасаваньне мераў паліцэйскай прынукі пры спагоне падатку ад маемасьці.

Міністэрства скарбу па тэлеграфу загадала, каб так-жа бязьлітасна пачалося сьцягаваньне падаткаў па ўсей Польшчы.

---

На паседжаньні Гаспадарчай Рады прэм. Грабскі, абгаварываючы меры для аблягчэньня гаспадарчага крызісу, заявіў, што, у зьвязку з усталеньнем маркі, значна палепшылася палажэньне працуючых, бо падвысіліся іх платы, і наадварот—шмат пагоршылася палажэньне прамыслоўцаў. Дзеля таго трэба пашкадаваць прамыслоўцаў, але на працаўнікоў можна мацней націснуць падаткавым прэсам...

Апрача таго, калі ўжо ня можна „пазбавіць апошніх іх сацыяльных завяваньняў“ — паменшыць платы і павялічыць рабочы дзень, дык трэба канечна паменшыць лішне вялікую ў Польшчы лічбу сьвятаў, якая прадстаўляе эканамічна-шкадлівы для краю перажытак старасьвеччыны... Урад унясе хутка аб гэтым законапраект у Сойм.

---

Для ратаваньня прамыслоўцаў ад крызісу—цаною спажыўцаў—урад п. Грабскага значна панізіў чыгункавыя тарыфы (плату за правоз), каб аблягчыць вываз розных прадуктаў і вырабаў заграніцу... Паніжаны тарыфы на каменны вугаль, цэмэнт, земляплоды, нафтавыя вырабы, жалезныя, шкляныя, ганчарныя і на дрэва... Усяго гэтага стане менш на ўнутраным рынку—ўсё гэта стане даражэй...

---

„Robotnik“ падае, што міністэрства чыгунак заключыла з пэўнай фірмай у Гданску ўмову на пастаўку 900 паравозаў. Гэта значыць, польскі ўрад аддае такі вялізарны заказ заграніцу, калі ў краі ўжо шалее страшэннае безработьце... Да таго яшчэ й варункі ўмовы вельмі некарысныя... для скарбу...

### ЛІТВА.

Літоўская прэса вельмі занепакоена пастаўленай Лігай Народаў на парадак дня справай Клайпэды

Орган правіцы (Смэтоны) піша, што Вэрсальскі Трактат, пагвалчаны Францыяй, заняўшай Руру, ня можа лічыцца падставай для апанаваньня Антантай Клайпэды. Літва апіраецца не на трактаты, але на дакананы факт. Орган Міцкевіча піша, што Польшча можа скарыстаць з прыхільнага для яе вырашэньня справы Лігай Народаў і захапіць аружна Клайпеду. Афіцыёз урадовай партыі хрысьціянскіх дэмакратаў кажа, што небясьпечнае для Літвы вырашэньне справы можа толькі стварыць з Клайпэды прадмет ваеннай спрэчкі паміж Польшчай і Літвой...

Па ўсей Літве адбываюцца вельмі лічныя мітынгі, на якіх прымаюцца рэзалюцыі, каб не дапусьціць палякаў да Клайпэдзкага порту,—не рабіць Польшчы ніякіх уступак...

---

Канфэрэнцыя балтыцкіх дзяржаў зьбярэцца ў Коўні каля 15 сакавіка.

---

Аўстрыя прызнала праўна Літву. Швэцыя зрабіла значную пазычку літоўскаму ўраду.

### ШВЭЦЫЯ.

Фракцыя сацыял-дэмакратаў ў парлямэнце ўносіць законапраек аб значным паменшаньні ліку войска ў краі і абмежаваньні тэрміну ваеннай службы— ў пехоце да 140 дзён, у кавалерыі і паветраным флёце да 200 дзён. Асобны пункт забараняе карыстаньне войскам для падаўленьня ўнутраных разрухаў.

### ІНДЫЯ.

На зьездзе індыйскіх нацыяналістаў ў Дэлі прынята рэзалюцыя, якая дамагаецца неадкладнага ўвядзеньня аўтаноміі ўва ўсіх галінах дзяржаўнага жыцьця, пакінуўшы ангельскім уладам толькі справы арміі і замежнай палітыкі.

### С. С. Р. Р.

Аўстрыяцкі паўнамоцнік у Маскве Поль уручыў Літвінову ноту аб узнаўленьні дыплёматычных і консулярных зносінаў.

---

Буржуазная прэса пусьціла чуткі, быццам С.С.Р.Р сарваў канфэрэнцыю дзяржаў аб абмежаваньні марскіх збраеньняў, дамагаючыся права мець флёт, роўны ангельскаму, ці мець 400.000 тоннаў браняноснага тоннажу.

У рэчывістасьці прадстаўнік Радаў адмірал Бэрэно запрапанаваў устанавіць для кожнай дзяржавы тоннаж ваеннага флёту ў лічбах даваенных. Апрача таго ён дамагаўся, каб Чорнае мора і Балтыцкае былі адчынены толькі для прыбярэжных дзяржаў і зачынены для ўсякага іншага ваеннага флёту. Ён згаджаўся скінуць з даваеннага тоннажу Расеі толькі ў замену не салідныя і шырокія гарантыі з боку вялікіх дзяржаваў. На Канфэрэнцыі не дайшло да заключэньня канвэнцыі, як далейшага працягу Вашынгтонскай,—не з прычыны дамаганьняў С.С.Р.Р., але становішча іншых дзяржаваў, як сама Амэрыка, якая ўзалежніла сваю згоду на абмежаваньне сваіх марскіх сілаў усталеньнем марскіх праграмаў іншых дзяржаваў.

---

У Менску адчынілася польскае консульства, у выніку польска-савецкай умовы.

---

У Маскву прыбыў польскі пасол Дароўскі.

---

У выніку канфэрэнцыі расейска-латвійска-эстонскай адчыняюцца бэспасрэдныя чыгункавыя лініі Петраград—Рыга і Петраград—Сталін (Рэвэль).

---

25/II Аўстрыя афіцыяльна прызнала С.С.Р.Р.

---

Рада народных камісараў пастанавіла выпусьціць срэбную і мядзяную манэту — такіх самых вартасьцяў, як да вайны. Да канца 1924 будзе пушчана яе на 100 мільён. рублёў.

### БАУГАРЫЯ.

Кружным шляхам праз Лёндын і Парыж даходзяць весткі аб зноў распачаўшымся змаганьні баўгарскага пралетарыяту пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, хоць афіцыяльна баўгарскае агенцтва пярэчыць гэтым весткам. У Софіі, сталіцы Баўгарыі ідуць вулічныя баі. Шмат камуністаў і сацыялістаў арыштавана. Ёсьць весткі, што кароль Барыс уцёк і створаны новы ўрад.

### НЯМЕЧЧЫНА.

У часе працэса проці Гітлера і Людэндорфа вельмі кампрамітуючыя Людэндорфа, Генаральнага Камісара Кара, ген. Лосова і палкоўніка паліцыі Зейсэра паказаньні даў правадыр баявой арганізацыі, доктар Вэбэр. Сам Гітлер прызнаўся ў тым, што рабіў, але ня прызнаў сябе вінаватым.

---

У месьце Любэку работнікі не прынялі пастановы трацейскага суду аб 9-ёх гадзінным дні працы. Усе работнікі, у ліку 12.000, якія пайшлі дамоў пасьля 8-мі гадзінаў працы, былі дырэкцыяй выкінуты са службы. Спадзяюцца вялікіх забурэньняў.

### БЭЛЬГІЯ.

Габінэт Тэніса падаў у адстаўку, не атрымаўшы ад парлямэнту ратыфікацыі ўмовы з Францыяй... Адзін па адным выходзяць „у тыраж“ прыяцелі пана Пуанкарэ.

### АНГЛІЯ.

Мак-Дональд у ноце да францускага ўраду падтрымаў думку аб узнаўленьні ваеннага кантролю Антанты ў Нямеччыне.

---

Мак-Дональд ня прыняў прапазыцыі нямецкага мін. замеж. спраў Штрэзэмана—прыехаць у Лёндын, каб асабіста абгаварыць справы прыняцьця Нямеччыны ў Лігу Народаў і залажэньня Валютнага Банку.

---

Забастоўка ўва ўсіх ангельскіх партох, апроч лёндынскага, закончылася. Працадаўцы прынялі ўсе дамаганьні работнікаў.

---

Вялікую сэнсацыю зрабіла ўсюды на сьвеце, асабліва ў Францыі, прамова мін. унутр. спраў габінэту Мак-Дональда, Гэндэрсона, які вельмі энэргічна і слушна казаў аб неабходнасьці грунтоўнага перагляду Вэрсальскага Трактату.

На інтэрпэляцыі ў парлямэнце Лейд-Джорджа і інш. аб тым, што сам галава габінэту думае аб гэтай прамове яго міністра і па сутнасьці закранутай апошнім справы, Мак-Дональд асьцярожна адказаў, што яго габінэт адказны толькі за тую дэкларацыю, якую ён прачытаў 12/II, а больш у тэй справе нічога сказаць ня можа. Аднак-жа паўторныя інтэрпэляцыі прывялі да таго, што прапазыцыя кансэрватара Ормобі аб тым, каб габінэт высьветліў да канца сваё становішча ў гэтым кардынальным пытаньні, была прынята як кансэрватарамі, таксама і лібэраламі, і хаця спрэчкі былі адложаны, але Мак-Дональду прыдзецца зусім ясна і выразна сказаць, што ён думае і што хоча пачаць у гэтай пільнай справе.

### Нота п. Цьвікевіча.

„Słowo“ друкуе ў № 50 (467) ноту Міністра Заграпічных спраў Беларускай Народнай Рэспублікі, п. Цьвікевіча, якую ён уручыў старшыні Камісіі Лігі Народаў п. Дэвісу. Вось зьмест гэтай ноты:

Пане Старшыня!

Маю гонар паведаміць п. Старшыню, што справай карыстаньня з басэйну Нёмана аднолькава з Літоўскай Рэспублікай зацікаўлены 4 мільёны жыхароў Заходняй Беларусі, якая знаходзіцца цяпер пад уладай Польшчы.

Польшча захапіла Заходнюю Беларусь на падставе Рыскага Трактату, які праклінае наш беларускі народ і які ня прызнаны праз культурны сьвет. Рыскі Трактат падзяліў жывое цела дванаццаці-мільённага беларускага народу на часткі і заходнюю частку ад Буга і Нарава далучыў да Польшчы. Гэтая частка ня спыняе барацьбы за сваю незалежнасьць.

Згодна з дадзенымі ўрадовай статыстыкі, ў Заходняй Беларусі лясны абшар займае звыш трох мільёнаў гэктараў зямлі, якая знаходзіцца ў басэйне Нёмана. Зрабіць Нёман даступным для навігацыі дало-б пачатак вялікай эксплёатацыі народных багацьцяў Беларусі.

Як прадстаўнік волі беларускага народу, гэтым уношу пратэст проціў высілкаў разьвязаньня гэтай справы бяз учасьця з боку беларусаў.

Палажэньне беларускіх жыхароў у Польшчы зьяўляецца надзвычайна цяжкім. Факты паказваюць, што польскі ўрад паставіў сабе заданьнем перарабленьне Заходняй Беларусі на польскі край. З гэтай мэтай, як ведама, асыгнаваў 10 мільярдаў на вайсковую колёнізацыю (да 1924 г. адабрана ад беларусаў больш як 8.000 гаспадарак).

Сярод жыхароў пануе цемра. 4-х мільённы народ мае толькі 4 гімназіі і 20 пачатковых школаў, праследуецца праваслаўная рэлігія (з 500 цэркваў 305 зачынена), адбываюцца частыя палітычныя арышты. Цяпер у польскіх вастрогах сядзіць 1.300 беларускіх дзеячоў. Фармальна пазволена катаваць арыштаваных і г. д. Усе вышэй успомненыя факты сьцьверджаны праз спэцыяльную камісію і пасла Варшаўскага Сойму з беларускага Клюбу.

Увесь гэты вялізарны край у працягу сямі гадоў быў тэатрам ваенных падзеяў і ўцярпеў ня менш, чым Бэльгія і Сэрбія. Польскі ўрад пхае яго ў прорву нэндзы. Усе стараньні беларускіх арганізацыяў аб гаспадарчую запамогу засталіся бяз вынікаў. Сьцвярджаны абураючы факт, што беларускае насяленьне не атрымоўвае з сваіх лясоў матар'ялаў для адбудовы зьнішчаных вайною памешканьняў. Гэткага роду факты прымушаюць мяне паведаміць Вас, Пане Старшыня, і за Вашым пасрэдніцтвам Высокую Лігу Народаў, што перад вырашэньнем справы адчыненьня навігацыі на Нёмане павінна быць вырашана справа міжнародных гарантыяў нармальнага палітычнага жыцьця і нармальнага эканамічнага разьвіцьця 4-х мільёнаў беларускага насяленьня, якое знаходзіцца ў межах Польскай Рэспублікі.

Усанкцыяваньне бязпраўя і грабежства безбароннага беларускага насяленьня зьяўляецца недапусьцімым. Гэткае ўсанкцыяваньне папхнула-б насяленьне да самачынных забурэньняў, каб зрабіць немагчымым сілай вываз Нёмнам лясных народных багацьцяў Беларусі.

У конклюзіі выражаю пераконаньне, што прыязны ўрад Літоўскай Рэспублікі ня дасьць свайго подпісу на падобнай санкцыі.

Падпісаў: **А. Цьвікевіч.**

Міністар Заграпічных Спраў Беларускай Народнай Рэспублікі.

# З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

## ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

## ХРОНІКА.

**Польска-Беларускае Таварыства.** Як паведамляюць варшаўскія газэты, ў Вільні ўтварылася Польска-Беларускае Таварыства, закладчыкамі якога зьяўляюцца сэнатары: Кржыжаноўскі і Уласаў, паслы Вендзягольскі і Тарашкевіч, адвакат Вітольд Абрамовіч і дырэктар Віленскай Беларускай Гімназіі Р. Астроўскі. Таварыства, як інфармуе орган віленскіх консэрватараў „Słowo“, мае на мэце „ўзаемнае зьбліжэньне і супрацоўніцтва польскага і беларускага грамадзянстваў на ніве навукі, культуры, гісторыі, літэратуры, мастацтва, звычаяў і г. д.“.

### ПАСТАНОВА

Беларускага Пасольскага Клюбу ад 28 лютага 1924 г. ў справе праграмы і тактыкі Бел. Пас. Клюбу.

Правёўшы дыскусію ў справе ўтварэньня Польска-Беларускага Таварыства ў Вільні і падпісаньня паслом Б. Тарашкевічам і сэнатарам А. Уласавым статуту гэтага таварыства, а роўна заслухаўшы іхных заяваў, што названае т-ва ставіць сабе мэтаю прапаганду краёвай тэрыторыяльнае думкі ў Беларускім краю пад Польшчай, Беларускі Пасольскі Клюб дзеля высьвятленьня гэтае справы сьцьвярджае:

1) што гэта зроблена Бр. Тарашкевічам і А. Уласавым на ўласную адказнасьць і без упаўнаважаньня Клюбу і такім чынам не зьяўляецца знакам перамены асноваў палітыкі Клюбу, які стаіць, як і раней, на грунце самавызначэньня народаў, незалежнасьці і аб'яднаньня Беларускіх зямель, а ў межах сучаснай Польскай Рэчыпаспалітай дабіваец

ца тэрыторыяльнай аўтаноміі для беларускіх земляў;

2) што названае таварыства па сваей канструкцыі зьяўляецца: аднабокім, не абымаючы усіх нацыянальнасьцяў, жывучых у нашым краі, і не зьяўляецца выражэньнем аўтанамічнай думкі ў яўным і чыстым відзе;

3) што сябры клюбу Б. Тарашкевіч і А. Уласаў заявілі аб сваей постаяннай салідарнасьці з аснаўной пляцформай Клюбу адносна незалежнасьці і аўтаноміі і

4) што Клюб, у цэлым ня будучы салідарным у тактыцы з памянёнымі сябрамі, прыймае адстаўку Старшыні Клюбу Б. Тарашкевіча і пастанаўляе выбраць новы прэзыдыум.

**Беларуская Сацыялістычная фракцыя.** У Беларускім Пасольскім Клюбе ўтварылася фракцыя незалежных сацыялістаў.

**У Беларускай Драматычнай Майстроўні.** 28-га мінулага лютага Віленскі Акружны Суд зацьвердзіў Статут Т-ва „Беларуская Драматычная Майстроўня". Вітаем нашае грамадзянства з новай паўстаўшай культурнай інстытуцыяй і спадзяемся, што праца яе будзе карыснай для нашага культурнага адраджэньня.

У нядзелю, 9-га сакавіка, Майстроўня ладзіць вечар у памяць Тараса Шаўчэнкі. Пачатак а 7 гадз. ўвечары. Генаральная рэпэтыцыя (здача працы) п'есаў: „У зімовы вечар" і „На папасе", вызначана, як мы даведаліся, на 7-га сакавіка. Неўзабаве пасьля гэтага праца гэтая будзе паказана і грамадзянству.

**Новая дзікая выхадка мяйсцовай адміністрацыі.** Падаём у перакладзе тэлеграму, высланую Дырэктарам Віленскай Беларускай Гімназіі гр. Астроўскім у справе новых гвалтаў мясцовай адміністрацыі над Беларускай Гімназіяй.

*Сойм. Сэнатар Кржыжаноўскі,*
*Пасол Тарашкевіч. Варшава.*

Асэнізацыйны абоз, наняты, гімназіяй для ачышчэньня абсалютна перапоўненых ямаў, па загаду Дырэкцыі Публічных Работаў не дапушчаны да выкананьня вышэйназваных чыннасьцяў. Грознае палажэньне прымушае спыніць заняткі. Справа аб уласнасьці гэтых будынкаў у Судзе. Прашу аб інтэрвэнцыі ў адносных уладаў і абароны ад нячуваных дзікіх гвалтаў з боку адміністрацыі Дырэкцыі Публічных Работаў. Копію пасылаю Дэлегату Ураду, які, на жаль, цяпер хворы.

Дырэктар **Астроўскі.**

## Весткі з вёскі.

### М-ка Стаўпцы.

У нашым мястэчку 24 лютага адбыўся справаздаўчы мітынг нашых паслоў. На гэты зьезд-мітынг, аб якім паведамлялася праз газэту, сабраліся выбаршчыкі ня толькі нашага павету, але й суседніх. Добрая сонечная пагода вырабіла добры настрой. Усім хацелася паслухаць справаздачу, і ўсім хацелася ведаць аб тым, што робіцца на белым сьвеце. А гадз. 12 дня заля, у якой можна зьмясьціць болей як 400 чалавек, была паўнюсенька.

Першым прамаўляў пасол нашага вокругу *Б. Рагуля*, які, прывітаўшы грамаду ад імя Беларускага Пасольскага Клюбу, расказаў нам пра адносіны Бел. Клюба да іншых партый, а таксама азнаёміў нас з „панскай" уставай аб парцэляцыі і асадніцтве і з уставай аб самаўрадзе. Паслы *Валошын і Мятла* віталі сход ад імя выбаршчыкаў сваіх вокругаў: Беластоцкага і Сьвянцянскага. Першы гаварыў аб скарбе, адбудове краю і адміністрацыі, а другі аб школе, царкве і аб патрэбнасьці нацыянальнага аб'яднаньня. Пры гучных вокляскаx прысутных канчалі свае прамовы паслы. Чулася шчырасьць у прамоўцаў і еднасьць сярод слухачоў, якія складалі на гэты раз як-бы адну сям'ю. Сяляне віталі сваіх прадстаўнікоў і дзякавалі за прыезд і інфармацыі. Мы добра ведаем, што трудна ў Сойме нашым паслам пры сучасных варунках дабіцца чаго-небудзь, што памагло-б нам у цяперашнім беспатольным жыцьці, і дзеля гэтага лічылі-б патрэбным, каб нашы паслы часьцей прыязджалі да нас і знаёмілі нас з усім, што робіцца ў Варшаве, а таксама і на белым сьвеце

У канцы мітынгу пасол Мятла заклікаў сялян злажыць ахвяры на бедных дзетак беларускага прытулку ў Вільні. З вялікай ахвотай падхадзілі сяляне да стала і клалі свае працоўныя маркі, добра ведаючы, што „з міру па нітцы—голаму кашуля". Ахвяр сабрана пятнаццаць міліёнаў п. м. **Тутэйшы.**

## УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

## З Менску.

**Справаздачная кампанія аб выніках 2-га Усесаюзнага Зьезду Саветаў.** Культурна-асьветны аддзел Рады Прафсаюзаў Беларусі мае пачаць у хуткім часе справаздачную кампанію аб выніках працы 2-га Ўсебеларускага Зьезду Саветаў.

Для гэтай мэты ў рабочых клюбах, на прадпрыемствах і ўстановах на сходах рабочых будуць рабіцца даклады аб пастановах Зьезду.

**Да прадбудучага выпуску студэнтаў БДУ.** Першы выпуск студэнтаў факультэту грамадзянскіх навук БДУ адбудзецца 1 сьнежня 1925 г.

У зьвязку з гэтым студэнтам III курсу эканамічнага і прававога аддзяленьняў упамянёнага вышэй факультэту запрапанована да 1 сакавіка гэтага году выбраць тэму для дыплёмнай працы.

Дыплёмныя працы павінны быць здадзены да 1 кастрычніка 1924 г,

### Кабеты арганізуюцца.

*(М. Беларучы).*

У сьнежні 1923 г. павятовы камітэт вылучыў упаўнаважнага ў справе арганізацыі кабет нашай воласьці. Упаўнаважаны ў студзені 1924 г. сабраў адну канфэрэнцыю, 3 лютага другую, і нашы кабеты сталі шмат іначай глядзець на ўсе справы. Сталі прымаць удзел у сходах, у выбарах і г. д.

Надта цікава адзначыць выбары ўправы нашага каапэратыву. Калі пачалі запісываць кандыдатаў, дык з усіх бакоў паляцелі словы: „Дуня"! „Малей Дуня"!, і Малей была ўпісана ў кандыдаты. Трудна было падумаць, што хто небудзь будзе галасаваць за яе, бо шмат было выстаўлена кандыдатаў самых лепшых людзей воласьці.

Але кабеты дастукаліся свайго. Выступае аднадругая, кажуць, што Дуня надта добрая, пісьменная і г. д. Выступае яшчэ адна і кажа, што мы, кабеты, абавязкова павінны правясьці ўва ўправу адну кабеціну і маем надзею, што „Дуня" будзе лепей працаваць за якога небудзь мужчыну.

Прышлося ўсім згадзіцца, і Дуня выбіраецца аднагалосна.

Гледзячы на працу кабет відаць, што ў іх шмат энэргіі. За кароткі час імі ўжо шмат зроблена і ёсьць надзея, што ў будучым праца і ўдзел кабет у Савецкім будаўніцтве будзе што раз мацнець. **К.**

## З Слуцка.

3-га студзеня г.г. адбылося паседжаньне Слуцкага павятовага выканаўчага камітэту, на якім быў заслуханы даклад дырэктара Слуцкага сельска-гаспадарчага тэхнікуму тав. Сабалеўскага аб дзейнасьці тэхнікуму.

Стварэньне тэхнікуму было нялёгкім заданьнем і патрабавала шмат працы і стараньняў. Захаваньне і замацаваньне яго дыктуецца самым жыцьцём. Сялянства павету ўжо зразумела патрэбу тэхнікуму і горнецца да яго, як да найбольш блізкай і даступнай крыніцы сельска-гаспадарчай веды.

З дакладу выявілэля, што ў бягучым школьным годзе ў тэхнікуме лічыцца 85 слухачоў, на 95 проц. паходзячых з бяднейшага сялянства павету. Прапускная здольнасьць тэхнікуму Наркамземам Беларусі ўстаноўлена ў 120 чалавек. Выкладчыкаў лічыцца 7 чалавек, у тым ліку 5 штатных і 2 няштатных, усе з спэцыяльнаю вышэйшяю асьветаю. Не зважаючы на незакончанасьць арганізацыі тэхнікуму, вучэбная яго дзейнасьць знаходзіцца на належнай вышыні.

У сучасны момант тэхнікум вядзе падгатоўчую працу ў справе плянаваньня і нівэльляваньня сваіх палёў, а таксама ў справе змаганьня з забалочаннасьцю сенажацяў. **Ж.**

### Сяляне імкнуцца да асьветы.

*(М. Вызна).*

У нашай воласьці 2 лютага адчыніліся двохтыднёвыя сельска-гаспадарчыя курсы. Калі было абвешчана аб гэтых курсах на сходзе сялян, дык бадай усе пажадалі запісацца ва курсы. У слухачы курсаў запісалася такім чынам больш, як сто сялян. Відаць, пасьля вялікай барацьбы радавае ўлады за асьвету, сяляне зразумелі неабходнасьць яе. **Быльнік.**



### Ліквідацыя няпісьменнасьці.

*(М. Грозаў).*

У мястэчку арганізавана вячэрняя школа па ліквідацыі няпісьменнасьці, разьлічаная на 25 чалавек. Школа ў першую чаргу ўкамплектавана няпісьменнымі і малапісьменнымі сябрамі праф. саюзаў і членамі К.С.М. Заняткі пачаліся 20 студзеня ў будынку сямёхгодкі. Выкладаюцца: беларуская мова, арытмэтыка і паліт-грамата. Заняткі вядуць настаўнікі сямёхгодкі, выдзеленыя пазашкольнаю Радаю ў згодзе з мясцкомам Саюзу Прац. Асьветы. **Міна.**

## Пісьмо у Рэдакцыю.

Прэзыдыум Агульнага Сходу сяброў Бел. Грам. Сабраньня, які адбыўся 3 лютага г. г. просіць Вас, паважаны грам. Рэдактар, зьмесьціць у Вашай газэце пратакол гэтага Сходу.

Сэкратар Сходу
**І. Савіцкі.**

### Пратакол Агульнага Сходу Сяброў Беларускага Грамадзянскага Сабраньня 3 лютага 1924 г.

На сходзе прысутнымі зьяўляюцца 31 чалавек (сьпісак прыкладаецца).

I. Сход адчыняе прадсядацель Рады Старшынь Беларускага Грамадзянскага Сабраньня гр. Валэйша, які прапануе абраць Старшынёй Сходу пасла грамадз. Мятлу. Пасол Мятла аднагалосна абіраецца Старшынёй Сходу. Віцэ-старшынёй абіраецца гр. Міхалевіч А. і сэкратаром гр. Савіцкі I. Абвешчаны парадак дня гр. Валэйшаю Сходам прымаецца (парадак дня пры гэтым прыкладаецца).

II. Прадсяд. Рады Старшынь Бел. Гр. Саб. п. Валэйша дакладае Сходу, што з 20 просьбаў аб прыняцьці ў сябры Грамадзянск. Сабраньня 19 просьбаў задаволены, а просьба гр. Сьляжэвіча пераносіцца на агульны Сход 3 г. лютага.

Прымаючы да ведама даклад гр. Валэйшы, пастанавілі просьбу гр. Сьляжэвіча аб прыняцьці яго ў лік сяброў Бел. Грам. Сабраньня перадаць на разгляд новай Рады Старшынь з тым, каб яна пастанову сваю адносна гр. Сьляжэвіча прадставіла на зацьверджаньне чароднага агульнага Сходу.

III. Выслухаўшы справаздачу прадсяд. Рады Старшынь Бел. Грам. Сабраньня гр. Валэйшы і Рэвізыйнае Камісіі ў асобе гр. Кэпэля аб агульнай дзейнасьці Ураду Грам. Сабраньня на чале з прадсяд. яго гр. Валэйшай за мінулы 1923 г., Агульны Сход сьцьвярджае поўную хаотычнасьць у рахунковасьці і бязладзьдзе ў вядзеньні Урадам гаспадаркі Сабраньня, выражае сваё недаверые ўсяму Ураду Сабраньня і адначасна прыносіць шчырую падзяку Рэвізыйнай Камісіі за яе сумленнае выкананьне сваіх абавязкаў. Паміж іншым Рэвізыйная Камісія ў сваім дакладзе аднатавала, што на руках гр. Валэйшы знаходзіцца 630 польскіх злотых грошаў Грам. Сабраньня.

IV. Заслухаўшы даклад гр. Валэйшы аб буджэце на 1924., Сход пастанаўляе прадставіць новаму Ураду перарабіць гэты буджэт з тым, каб ён быў зацьверджаны чарговым Агульным Сходам.

V. Дзеля таго, што старому Ураду вынесена было недаверые, ён падаўся ў адстаўку. Былі намечаны кандыдаты ў старшыні новай Рады і зроблены выбары пры помачы балятыроўкі шарамі, якія далі наступныя вынікі.

Выбранымі ў Старшыні Бел. Грамадз. Сабраньня аказаліся ў парадку большасьці атрыманых галасоў наступныя асобы:

1) Багдановіч Ген. за 23 — 1, 2) Рак-Міхайлоўскі за 23—1; 3) Пяткевіч М. за 22—2; 4) Савіцкі I. за 20—3; 5) Міхалевіч А. за 20—3; 6) Кэпэль за 20—4; 7) Астроўскі Р. за 19—3; 8) Самойла за 19—4; 9) Гапановіч Я. за 18—6; 10) Біндзюк Пав. за 18—5; 11) Пачопка за 18—6; 12) Сіняўскі М. за 14—10; кандыдатамі к ім: 1) Чарняўскі, 2) Станкевіч, 3) Манкевіч, 4) Яцына. У Рэвізыйную Камісію абралі наступных асоб: 1) Лукашэвіч В. за 21—1; 2) сьв. Сурвіла за 19—3; 3) Гаўрыловіч за 16—6; кандыдатамі к ім: 1) Палешка і 2) Багдановіч Аўг.

VI. Разглядалі пытаньне аб вышыні сяброўскіх складак. Пастанавілі: дзеля таго, што гэтае пытаньне цесна зьвязана са складаньнем буджэту і агульным плянам гаспадаркі Сабраньня, які перададзен для пераробкі новаму Ураду, па пастанове гэтага-ж Сходу, перадаць новаму Ураду ўстанаўленьне вышыні сяброўскіх складак з тым, каб гэтая справа была зацьверджана на чародным Агульным Сходзе.

VII. Агульным Сходам было запрапанована б. прад. Рады Старшынь (старой) гр. Валэйшы склікаць у якнайхутчэйшым часе арганізацыйны Сход новай Рады старшынь для перадачы ёй спраў Грам. Сабраньня.

Пратэстаў проціў неправамочнасьці Агульнага Сходу не пастпала.

Старшыня Сходу **П. Мятла.**
Сэкрэтар **І. Савіцкі.**



Рэдактар-Выдавец **М. Шыла.**

Друкарня Левін і Сын. Вільня. Нямецкая 22.